

Handleiding Teamleergesprek

Kindermishandeling stop je samen

primair onderwijs - teamgerichte professionalisering

Lisa: 'Ik heb geleerd om mijn emoties te verbergen, ten opzichte van mijn ouders vooral en daardoor ook naar de buitenwereld.'

Coen: 'Als ik thuis was, was ik vaak heel bang en ik voelde mij nooit veilig, maar de echte eenzaamheid, woede, verdriet en schuldgevoel kwamen pas nadat ik uit de vergiftigde sfeer was verhuisd.'

Anoushka: 'Ga in op mijn talenten, geef mij zelfvertrouwen, iets om trots op te zijn.'

Kim: 'Vergeet nooit wat een vriendelijk gezicht, een aai over de bol, een duwtje in de rug kunnen betekenen voor een kind. Dankzij die mensen kan ik nu nog staan.'

> Colofon

© 2019 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Bron: Citaten: Marike van Gemert (2019). 'Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling.' Pag. 18, 26, 81 en 274. Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.

Auteurs Mirella van den Burg, Marij Bosdriesz, Charlotte Dopper. Met dank aan: Denise Teune (Veilig Thuis)

Fotografie Martine Hoving

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Inhoudsopgave

1. Introductie	4
Wat is een teamleergesprek?	4
Voor wie is het?	4
Wat is het doel?	4
Betrekken van samenwerkingspartners	5
Hoe bereid je het teamleergesprek voor?	5
2. Het teamleergesprek	6
Welkom (10 minuten)	6
Introductie van het thema (10 minuten)	6
Toelichting op de doelen van de bijeenkomst	7
Startoefening: wat vind jij? (15 minuten)	7
Werkvorm 1: Verkenning in tweetallen: wat moeten leerkrachten kunnen? (15 minuten)	8
Werkvorm 2: Een gedachte-experiment (15 minuten)	10
Werkvorm 3: De meldcode op school: wat kunnen we als team? (25 minuten)	11
Werkvorm 4: Krachten bundelen met samenwerkingspartners (optioneel) (15 minuten)	14
Werkvorm 5: Thema op de agenda houden (20 minuten)	15
3. Achtergrondinformatie	17
Kindermishandeling en de gevolgen	17
Signaleren van kindermishandeling door scholen	19
In gesprek met de leerling: tips voor leerkrachten	22
In gesprek met ouders	24
Samen afwegen en beslissen	26
4. Werkblad	29

1. Introductie

Deze handreiking is voor intern begeleiders en aandachtfunctionarissen in het primair onderwijs. Met deze handreiking kun je een teamleergesprek voeren over huiselijk geweld en kindermishandeling. In dit hoofdstuk vind je informatie over het teamleergesprek.

Wat is een teamleergesprek?

Een teamleergesprek is een gesprek op school met een team dat huiselijk geweld en kindermishandeling wil aanpakken. Het gesprek duurt circa twee uur. Het werkt goed als er externe samenwerkingspartners bij aanwezig zijn.

Voor wie is het?

Deze handreiking is bedoeld voor intern begeleiders en aandachtfunctionarissen om het teamleergesprek goed te voeren. Het teamleergesprek is ook voor externe samenwerkingspartners, de schil rondom de school. Het gaat om organisaties waarmee je als school samenwerkt bij de signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In die schil zitten bijvoorbeeld: de jeugdarts, de leerplichtambtenaar, de wijkteammedewerker, de jeugd en gezinswerker en Veilig Thuis.

Tip

Bereid het teamleergesprek samen met één of twee samenwerkingspartners voor. Dit verstevigt de samenwerking.

Wat is het doel?

Het teamleergesprek ondersteunt leerkrachten bij het signaleren en handelen als zij kindermishandeling of huiselijk geweld vermoeden. Het signaleren en aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling is een taak van scholen. Dat is geen eenvoudige opdracht. Leerkrachten hebben kennis en vaardigheden nodig om dit goed te kunnen doen. Het vraagt daarnaast om een daadkrachtige en sensitieve houding. Het teamleergesprek helpt bij het ontwikkelen van die houding. Dit is belangrijk omdat het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling verschillende emoties en gevoelens kan oproepen. Het kan de leerkracht onzeker maken: heb ik het wel goed geïnterpreteerd? Op zo'n moment is het belangrijk dat hij of zij er niet alleen voor staat maar zich gesteund weet. Een goed teamleergesprek helpt daarbij.

Het teamleergesprek focust op het gezamenlijk handelen op school met betrokkenheid van de externe samenwerkingspartners. Daarbij is het teamleergesprek gericht op bewustwording van competenties: welke competenties hebben de leerkrachten en wat kunnen externe samenwerkingspartners hierin bieden? Het gesprek gaat ook over de vraag: hoe houden we de signalering en aanpak van kindermishandeling structureel op de agenda?

Opbouw en duur van het gesprek

• Welkom	10 minuten
• Introductie van het thema	10 minuten
• Startoefening	15 minuten
• Werkvorm 1: Verkenning in tweetallen: wat moeten leerkrachten kunnen?	15 minuten
• Werkvorm 2: Een gedachte-experiment	15 minuten
• Werkvorm 3: De meldcode op school: wat kunnen we als team?	25 minuten
• Werkvorm 4: Krachten bundelen met samenwerkingspartners	15 minuten
• Werkvorm 5: Thema op de agenda houden	20 minuten
• Afsluiting	10 minuten

Betrekken van samenwerkingspartners

Uitgangspunt is dat de intern begeleider of aandachtfunctionaris van de school dit gesprek voorbereidt en begeleidt. Het heeft daarbij de voorkeur om dit samen te doen met een samenwerkingspartner uit de jeugdhulp, zoals de jeugdarts, schoolmaatschappelijk werker, jeugd en gezinswerker of een medewerker van Veilig Thuis.

Hoe bereid je het teamleergesprek voor?

1. Sluit aan bij de kennisbehoefte van de leerkrachten

Bedenk vooraf welke informatie de teamleden nodig hebben. De intern begeleider of aandachtfunctionaris kan het beste inschatten welke voorkennis al aanwezig is over kindermishandeling. En welke informatie is nog nodig voor een effectieve bijeenkomst? Denk aan informatie over: signaleren, de meldcode met het nieuwe afwegingskader, gesprekken voeren en protocollen van de school.

2. Bereid teamleden voor op dit beladen onderwerp

Het is goed om teamleden die zelf negatieve ervaringen hebben met kindermishandeling de kans te geven dit vooraf kenbaar te maken. Je kunt hen de gelegenheid geven om vooraf of achteraf met jou hierover te praten. Op deze manier zorg je ervoor dat teamleden zich niet onnodig gekwetst voelen of geconfronteerd worden met het onderwerp van het teamleergesprek. Jij weet dan ook welke teamleden extra aandacht nodig hebben tijdens of na de bijeenkomst. Zet dit in de uitnodiging voor de bijeenkomst. Een tekstsuggestie hiervoor:

‘Heb je zelf te maken gehad met huiselijk geweld en kindermishandeling? Dan kan het bespreken van dit onderwerp moeilijk en mogelijk confronterend zijn. Mocht je behoefte hebben om vooraf daarover te praten en samen te bekijken of en hoe we dit in de bijeenkomst verwerken, laat het weten. We kunnen dan samen beslissen of je erbij wilt zijn, welke rol je het wilt geven en of je erover wilt vertellen.’

3. Betrek een stevige samenwerkingspartner bij het teamleergesprek

Het is aan te raden om vooraf te kijken welke samenwerkingspartner relevant is om bij het voorbereiden en uitvoeren van het teamleergesprek te betrekken. Ook is het goed om in kaart te brengen wie er vanuit welke organisatie betrokken is bij de school. Benader deze personen voor het uitvoeren van het teamleergesprek. Dit kan een professional zijn waarmee de samenwerking naar tevredenheid verloopt, maar juist ook de samenwerkingspartner waarbij de samenwerking nog niet soepel verloopt of die onvoldoende in beeld is. Het teamleergesprek is een mooie gelegenheid om de samenwerking met externe partners een nieuwe impuls te geven of te verdiepen.

4. Bereid een eigen casus voor

Voor een goede aansluiting bij de school is het aan te raden om voor werkvorm 3 zelf een casus voor te bereiden. Deze voorbereiding kan gedaan worden met het ondersteuningsteam en twee of drie leerkrachten. Mogelijk zijn er leerkrachten die wel eens het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling hebben gehad en hun ervaring op papier willen zetten. Het gaat in de casus vooral om de eerste stap van de meldcode: het signaleren. Wat waren de signalen en hoe kwamen deze signalen bij de leerkracht? Werkvorm 3 wordt ingeleid met een aantal voorbeeldcasussen.

5. Mentimeter: account aanmaken en vragen invoeren

Bij de introductie van het teamleergesprek wordt gebruik gemaakt van de interactieve vragenlijst Mentimeter. Bekijk deze website van tevoren en maak als begeleider een account aan. Voer de vragen in zodat deze vragen direct te gebruiken zijn tijdens de introductie van de bijeenkomst. Bij de inhoudelijke start van de bijeenkomst worden suggesties gegeven voor vragen. Je kunt ze naar eigen inzicht aanpassen. Een account aanmaken kan via www.mentimeter.com. De deelnemers kunnen vervolgens met een code inloggen via www.menti.com.

2. Het teamleergesprek

In dit hoofdstuk vind je de opbouw en werkvormen van het teamleergesprek.

Welkom (10 minuten)

- Verwelkom de deelnemers.
- Maak ruimte voor kennismaking als er nieuwe collega's of samenwerkingspartners uit de jeugdhulp aanwezig zijn.
- Bespreek de agenda van het teamleergesprek.

Introductie van het thema (10 minuten)

Vertel dat dit teamleergesprek gaat over huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor een korte introductie kun je gebruik maken van onderstaande tekst.

Kindermishandeling stop je samen!

Kindermishandeling signaleren en er op een goede manier mee omgaan, kan niet zonder kennis en vaardigheden. Belangrijker dan wat dan ook, is dat een professional in staat is een reeks opeenvolgende stappen goed en kundig te doorlopen.

Wat heb je nodig?

- Je hebt kennis over signalen van kindermishandeling en risico- en beschermende factoren die van invloed zijn op het ontstaan ervan.
- Je bezit gespreksvaardigheden om zorgen of vermoedens met ouders¹ en leerlingen te bespreken.
- Je bent in staat zo nodig in samenwerking met collega's of samenwerkingspartners hulp op gang te brengen.

Dat zijn veel stappen en handelingen bij elkaar, maar die hoeft je als leerkracht niet alleen te zetten. Professionals in het onderwijs en de jeugdgezondheidszorg hebben vooral een taak in het signaleren, het bespreken van zorgen met ouders en leerlingen en het melden bij Veilig Thuis. Het onderwijs en de jeugdgezondheidszorg noemen we 'het voorveld'. Dat betekent dat daarna nog veel stappen gezet kunnen worden door andere professionals. Samenwerking, een transparante werkwijze en goede afstemming zijn daarbij cruciaal.

In dit teamleergesprek verkennen we met elkaar welke kennis, vaardigheden en attitudes aanwezig zijn op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. We bespreken ervaringen (goede en minder goede), knelpunten en wat er nodig is om als team - en samen met onze partners - onszelf op dit gebied te ontwikkelen en te verbeteren.

Huiselijk geweld en kindermishandeling is geen luchtig thema. Elke professional weet (of kan zich indenken) dat het hebben van vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en het voeren van gesprekken met ouders en leerlingen de persoonlijke kant van je professie raakt. Het kan emoties bij je oproepen en je kunt je onzeker voelen omdat jouw interpretatie niet de juiste hoeft te zijn of omdat je je handelingsverlegen voelt in de situatie. In onze dagelijkse onderwijspraktijk en vandaag in dit teamleergesprek zijn professionele en persoonlijke grenzen belangrijk. Benut de mogelijkheid dit te delen als iets niet prettig voelt.

De centrale boodschap van dit teamleergesprek is: je hoeft het handelen rondom huiselijk geweld en kindermishandeling niet alleen te doen. Het stoppen van kindermishandeling doe je samen met je collega's op school en met de professionals van andere organisaties. Kortom, kindermishandeling stop je samen!

¹ Daar waar ouders staat bedoelen we ouder(s) of verzorger(s).

Toelichting op de doelen van de bijeenkomst

Na de inleiding leg je de doelen van het teamleergesprek uit. Geef aan wat de aanleiding is voor het teamleergesprek. Bijvoorbeeld omdat het onderwerp langere tijd niet is besproken. Of omdat er signalen zijn uit het team, van ouders of van leerlingen.

In het teamleergesprek gaat het om zes doelen:

1. Bewustwording van de signalerende taak in het onderwijs.
2. Inzicht in de eigen kwaliteiten en belemmeringen bij het signaleren en handelen rond kindermishandeling.
3. Reflectie op vaardigheden, zoals: signaleren, gespreksvoering met leerling en ouders, het delen van signalen en het betrekken van samenwerkingspartners.
4. Kunnen handelen volgens de meldcode en het afwegingskader, binnen de eigen zorgstructuur en in samenwerking met externe partners.
5. Het borgen van de organisatieontwikkeling rond het thema huiselijk geweld en kindermishandeling.
6. Teamleren: ontwikkelen als professionele leergemeenschap.

Startoefening: wat vind jij? (15 minuten)

Deze startoefening helpt deelnemers om na te denken over hoe de school en hoe zijzelf omgaan met huiselijk geweld en kindermishandeling. Stel vragen, bijvoorbeeld via Mentimeter.

1. Hoe vaardig voel jij je bij het signaleren en handelen?
2. Antwoordopties: heel vaardig – vaardig – redelijk vaardig – niet vaardig
3. Hoe tevreden ben jij over de handelswijze van de school? Antwoordopties: 0 (zeer ontevreden) – 5 (zeer tevreden)
4. Wat is nodig om het signaleren en handelen op de school te versterken? Antwoordoptie: open antwoorden
5. Wat kun jij bieden aan het onderwijsteam als het gaat om het signaleren en handelen? Antwoordoptie: open antwoorden
6. Hoe tevreden ben je over de samenwerking tussen de school en de samenwerkingspartners? Antwoordopties: zeer tevreden, tevreden, ontevreden

Geef na elke vraag de deelnemers de gelegenheid om hun antwoord toe te lichten en te reageren op elkaar. Zo kan er een gesprek of discussie ontstaan waarin elementen worden genoemd die later in het teamleergesprek benut kunnen worden.

Werkvorm 1:

Verkenning in tweetallen: wat moeten leerkrachten kunnen? (15 minuten)

In deze oefening interviewen tweetallen elkaar over hun ervaringen en over hun eigen handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Doel

Het doel van deze opdracht is leerkrachten bewust maken van hun eigen handelen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Een tweede doel is dat er door deze oefening een vertrouwde sfeer ontstaat in het team.

Informatie voor de begeleider

Voelen leerkrachten zich voldoende toegerust om adequaat te kunnen handelen? Daar gaat deze oefening over. Het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling vraagt kennis, kunde en de juiste attitude van de leerkracht. Leerkrachten gaan door deze oefening nadenken over vragen als: hoe bewust sta je bij dit thema stil in de dagelijkse onderwijspraktijk? Herken je signalen? Kun je signalen op een goede manier met ouders en leerlingen bespreken? Lukt het om enerzijds je zorgen uit te spreken en ouders te confronteren en anderzijds verbinding met hen te houden?

Deze oefening werkt het beste als er een vertrouwde sfeer is om over deze vragen te praten. Uitwisseling kan dat vertrouwen vervolgens verder versterken. Daarom begint deze oefening met het uitwisselen van ervaringen met huiselijk geweld en kindermishandeling. Te denken valt aan ervaring met signaleren, kindgesprekken en oudergesprekken. Deze oefening kan ook inzicht geven in persoonlijke belemmeringen die een rol spelen of zaken in de organisatie die nog aandacht behoeven. Daar wordt later op ingegaan.

Landelijke cijfers

Cijfers laten zien hoe belangrijk het is om signalen van kindermishandeling serieus te nemen. Uit recent onderzoek blijkt dat tussen de 90.000 en 127.000 kinderen jaarlijks te maken hebben met tenminste één vorm van kindermishandeling. Dit is circa 3% van alle kinderen tot 17 jaar. Naast fysieke en emotionele mishandeling gaat het om ernstige verwaarlozing - dat is zelfs de grootste groep. Dat zou betekenen dat per klas ongeveer één kind per jaar te maken heeft met kindermishandeling. Dat houdt in dat een leerkracht met drie jaar onderwijservaring ongeveer drie keer een leerling heeft gezien die te maken had of heeft met kindermishandeling (Bron: CBS 2017).

Instructie

Laat de deelnemers tweetallen vormen en om de beurt onderstaande vragen aan elkaar stellen. Zo ontstaat een persoonlijk gesprek waarbij de deelnemers steun van elkaar kunnen ervaren. Voorbeeldvragen:

- Ben je bekend met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling? (Voor informatie over de meldcode, zie: hoofdstuk 3)
- Zie je jaarlijks een leerling waarbij je vermoedens hebt dat hij of zij slachtoffer is van huiselijk geweld? Is het vaker of minder vaak? Hoe komt dat denk je?
- Herken je signalen die erop kunnen duiden dat er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling?
- Lukt het je gesprekken over dit thema te voeren met leerlingen en ouders?
- Wat vraagt het ondersteunen van een leerling in het vervolgtraject en in de nazorg van jouw leerkrachtvaardigheden? Ben je je daarvan bewust?

Plenair

Laat elk duo een korte samenvatting geven in de grote groep. De persoonlijke ervaringen en gedachten over adequaat handelen zijn namelijk een aanknopingspunt voor de volgende stap in het teamleergesprek: de persoonlijke drijfveren of belemmeringen in het eigen handelen. Let wel, het interview is een persoonlijk gesprek. Niet alles is geschikt om te delen. Geef teamleden hierin de ruimte en probeer als begeleider veiligheid te waarborgen. Het heeft daarom ook de voorkeur bij deze terugkoppeling niet mee te schrijven op een flipover of bord.

De wijsheid van de minderheid

Wees erop gericht dat 'wat gezegd moet worden, gezegd kan worden'. Het komt voor dat collega's in eerste instantie afwijzend, lacherig of vijandig reageren op afwijkende meningen. Hierdoor worden soms standpunten, oplossingen of ideeën, maar ook mensen, bij voorbaat uitgesloten. Wanneer deze invalshoeken niet serieus worden genomen, verdwijnen ze in de onderstroom waar ze een eigen leven gaan leiden. Vandaar dat het belangrijk is de sfeer veilig te maken voor andere ideeën en manieren van doen, zodat de wijsheid van de minderheid niet verloren gaat. Bied ruimte om naar elkaar te luisteren en ieders gezichtspunt serieus te nemen. De beste ideeën ontstaan als iedereen gedachten, twijfels, emoties en behoeften mag uiten, ook als die sociaal onwenselijk zijn. Ideeën en oplossingen ontstaan als daar ruimte aan wordt gegeven.

Werkvorm 2: **Een gedachte-experiment (15 minuten)**

In deze oefening staan deelnemers stil bij hun eigen handelen als ze kindermishandeling vermoeden.

Doel

Het doel van deze opdracht is bewustwording van de drijfveren en belemmeringen in je eigen handelen. Door het uitvoeren van het gedachte-experiment krijgen de deelnemers de kans om op individueel niveau te reflecteren en zo inzicht te krijgen in hun eigen gevoelens, kwaliteiten en valkuilen.

Informatie voor de begeleider

Het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling doet een appel op de persoonlijke kant van je werk. Als leerkracht ben je hoogstwaarschijnlijk gedreven in het creëren van een veilige omgeving voor leerlingen in de klas en op school. Persoonlijke drijfveren maken dat een leerkracht betrokken is bij het welbevinden van leerlingen. Het kan emoties oproepen als je als leerkracht het vermoeden hebt dat een leerling thuis niet veilig is. Als leerkracht kun je je onzeker voelen omdat de interpretatie die je aan het gedrag van de leerling hebt gegeven, verkeerd kan zijn. De leerkracht kan twijfelen aan de eigen observaties, zeker als collega's het niet herkennen. Een leerkracht kan ook bang zijn om de goede relatie met de ouders en de leerling te verstoren of bang zijn dat de situatie onbedoeld nog onveilig wordt. Het kan ook raken aan eigen herinneringen.

Instructie

Leg de deelnemers uit dat dit een gedachte-experiment is waarbij ze reflecteren op hun eigen ervaringen en eigen handelen. Vraag ze om prettig te gaan zitten en de ogen te sluiten. Wie wil, kan de reflectie ook opschrijven.

Stel onderstaande vragen en bied tussen de vragen voldoende ruimte om de deelnemers in gedachte een antwoord te laten formuleren. Hiervoor kun je een timer gebruiken, zodat het voor iedereen inzichtelijk is hoeveel reflectietijd er nog is. Benoem dat je de gedachten niet hoeft te delen na het gedachte-experiment. Alleen wanneer hier behoefte aan is, kunnen deelnemers hun gedachten delen met elkaar.

Reflectievragen:

- Merk jij het als een leerling zich niet prettig voelt in de school? Wat valt jou op?
- Bij welke signalen denk je wel eens aan kindermishandeling?
- Wat zijn jouw drijfveren om bij vermoedens van kindermishandeling tot actie over te gaan? Denk aan herinneringen uit je persoonlijke of professionele verleden die je hierin kracht geven.
- Zijn er belemmeringen die het handelen moeilijk maken? Bijvoorbeeld gevoelens van angst, twijfel of onmacht? Of persoonlijke belemmeringen uit je verleden?

Plenair

Geef de deelnemers die dat willen kort de gelegenheid om hun reflectie op te schrijven en te delen met een collega. Dit hoeft geen uitwisseling over de inhoud van de reflectie te zijn, hier kun je deelnemers vrij in laten. Mogelijk zijn er leerkrachten die op een later moment nog eens willen terugkomen op punten uit deze reflectie. Daarom is het aan te raden een later moment aan te bieden waarop zij met jou in gesprek kunnen gaan.

Werkvorm 3:

De meldcode op school: wat kunnen we als team? (25 minuten)

In deze oefening gaan deelnemers in groepjes concreet aan de slag met de meldcode. Aan de hand van een casus bespreken ze de verschillende stappen van de meldcode.

Doel

Doel van deze opdracht is dat deelnemers de meldcode en het afwegingskader kennen. Ze kennen de vijf stappen van de meldcode en weten die stappen te plaatsen in het perspectief van de zorgstructuur van de school. Ze weten wat hierin de rol is van leerkrachten, de intern begeleider, het ondersteuningsteam en de samenwerkingspartners.

Informatie voor de begeleider

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt kennis en vaardigheden op verschillende terreinen. Als leerkracht moet je de meldcode en het afwegingskader kennen en beschikken over gesprekstechnieken voor goede gespreksvoering met ouders en leerlingen. Ook moet je in staat zijn tot adequaat signaleren, doelgerichte samenwerking met collega's in en om de school, effectieve samenwerking met Veilig Thuis en het wijkteam en je moet nazorg kunnen bieden. De meldcode vraagt tevens dat op school het handelen voor alle leerkrachten helder is. Wie heeft wanneer welke taak? En hoe past de meldcode in de ondersteuningsstructuur van de school?

Instructie

Laat de deelnemers groepjes van drie of vier personen vormen. Er zijn vier casussen. Elke groepje kiest zelf een casus om te bespreken. Deel ook het werkblad met vragen uit. De bedoeling van deze opdracht is dat de groepjes de verschillende stappen van de meldcode bespreken. Zorg voor grote flappen of digibord waarop de antwoorden verzameld kunnen worden.

Deze werkvorm vraagt om een inleiding aan de hand van een casus. De casus is bij voorkeur één uit de eigen onderwijsorganisatie zodat deze aansluit bij de leerlingenpopulatie en de problematiek op school. Er kan ook gekozen worden uit één van onderstaande voorbeelden.

Tip

Bij deze werkvorm hoort een werkblad met vragen. Deze is te vinden aan het eind van de brochure en kan desgewenst voor de deelnemers gekopieerd worden.

Casus 1:

Een leerling is ziek. De school belt naar huis en adviseert om langs de huisarts te gaan. Als de moeder de leerling komt halen, merk je dat zij onder invloed is van drank of drugs. Het lijkt erop dat zij niet in staat is met de leerling naar de huisarts te gaan. Ze kan de auto, brommer of fiets niet besturen.

Casus 2:

Een leerling uit groep 8 komt na schooltijd binnengelopen. Ze vertelt dat ze niet naar huis durft omdat ze haar oom in de buurt heeft zien lopen. Ze geeft aan verkering te hebben met een jongen die door haar familie niet wordt goedgekeurd. Ze is bang dat haar oom haar pijn gaat doen.

Casus 3:

Een leerling komt op school met wallen onder zijn ogen. Hij vertelt dat hij 's ochtends ontbijt voor zijn broertje en zusje heeft gemaakt. In het gesprek kom je erachter dat de moeder momenteel niet in staat is de kinderen goed te verzorgen. Ze is depressief en ligt op bed. De vader is niet in beeld.

Casus 4:

Al enige tijd valt het je op dat een leerling in je groep weinig of geen eten mee naar school heeft. Hij ruikt niet altijd fris en draagt kleren die te klein zijn. Ook zie je dat hij voor de tijd van het jaar een erg dunne jas aan heeft.

De leerling staat centraal

In de stappen van de meldcode staat het gesprek met de leerling niet expliciet weergegeven. Toch is het zeer belangrijk dat er naar de leerling geluisterd wordt. Praat daarom met de leerling over zijn of haar situatie, geef aan wat jij voor hem of haar kan betekenen en wat er gaat gebeuren. Bied een luisterend oor. Dit laatste kan voor een leerling zeer welkom zijn. Ook bij het zoeken naar een oplossing neem je de leerling mee. Al vanaf jonge leeftijd zijn kinderen in staat om heel goed zelf te bedenken wat ze (anders) willen en wat ze prettig vinden en wat juist niet. Daarbij heeft een leerling recht op informatie. Zowel in het gesprek dat een leerkracht voert met leerlingen over het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling als tijdens gesprekken over een oplossingsrichting of interventie, is het dus belangrijk het perspectief van de leerling mee te laten wegen. Tips over het gesprek met leerlingen staan in hoofdstuk 3.

Hieronder staan de meldcode en de vragen weergegeven die op het werkblad staan.

Stap 1: Signalen in kaart brengen

1. Waar heb je op gelet?
2. Wat zijn de objectief waarneembare signalen?
3. Hoe zijn de signalen bij jou terecht gekomen?

Stap 2: Overleg met collega of raadpleeg Veilig Thuis

1. Wanneer ga je in overleg met een collega?
2. Met wie overleg je?
3. Wie neemt eventueel contact op met Veilig Thuis?
4. Wie neemt regie over het proces?

Stap 3: Gesprek met de cliënt

1. Voel je je voldoende toegerust om het gesprek met ouders te voeren?
2. Voer je het gesprek liever alleen of samen? En met wie?

Stap 4: Wegen & Stap 5: Beslissen

1. Hoe verloopt de communicatie tussen leerling, ouders, betrokken docent, zorgteam en externe partners?
2. Is er aandacht voor nazorg voor de leerling, ouders en docent?

Zorg voor een aandachtfunctionaris kindermishandeling

De vernieuwde meldcode die per 1 januari 2019 actief is en waarin het afwegingskader is toegevoegd, adviseert met klem om een aandachtfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling aan te stellen. Deze aandachtfunctionaris kan bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling (anoniem) advies vragen bij Veilig Thuis. De aandachtfunctionaris kan de leerkracht ondersteunen, adviseren en zo nodig een van de partners uit het ondersteuningsteam consulteren.

Plenair

Iedereen heeft de stappen van de meldcode aan de hand van de vragen doorlopen en besproken. Inventariseer met elkaar wat er besproken is. Dit kan op een flap of digibord. Schrijf alle punten op die jullie bedenken. Verzamel de positieve punten, de punten die nog aandacht behoeven en de sleutelfiguren die een belangrijke rol spelen in de verschillende stappen. Zo ontstaat een routekaart specifiek voor jullie schoolorganisatie. De punten die nog aandacht behoeven of acties die hieruit voortkomen, komen ter sprake in werkvorm 5.

Werkvorm 4: **Krachten bundelen met samenwerkingspartners (optioneel) (15 minuten)**

In deze werkvorm bespreken de deelnemers de sterke punten van de samenwerkingspartners. Ook de aandachtspunten komen aan bod. Bij deze werkvorm is liefst iemand van het wijkteam of Veilig Thuis aanwezig.

Doel

Doel van deze werkvorm is om de ondersteunings- en samenwerkingskansen van de externe partners in beeld te brengen.

Informatie voor de begeleider

Het is waardevol wanneer duidelijk is hoe de zorgstructuur in de school eruit ziet en hoe de meldcode daar een plaats in heeft.

Externe partners spelen hierbij een rol. Immers, voor een school kan het van belang zijn de stappen samen met ondersteuningspartners te doorlopen, samen de gespreksvoering met ouders te doen, samen te wegen en te beslissen of samen te bepalen of de melding vanuit school of vanuit een andere organisatie wordt gedaan. Maar weet je wie de partners zijn, zijn er structureel zorgoverleggen en worden de ondersteuning en expertise op een optimale wijze benut? Kortom: hoe bundel je de krachten met de samenwerkingspartners?

Instructie

Bespreek met elkaar de volgende vragen:

- Wat verwacht je en kun je verwachten van samenwerkingspartners uit de jeugdhulp als er een vermoeden is van kindermishandeling?
- Wat gaat goed in de samenwerking met externe partners?
- Wat kan beter in de samenwerking met externe partners?
- Is in een noodsituatie de rol van elke betrokkene helder?

Vraag een deelnemer om de antwoorden op een flap te zetten.

Tip

Is de groep groot? Gebruik dan de werkvorm 'buzzen'. De deelnemers bespreken eerst kort de vraag met de collega naast zich. Daarna geven zij hun gezamenlijk antwoord aan de groep.

Plenair

Bespreek kort met elkaar de uitkomsten.

Werkvorm 5: Thema op de agenda houden (20 minuten)

In deze laatste opdracht gaat het om het formuleren van ontwikkel en leerbehoeften en concrete acties. Na het inventariseren van verschillende mogelijkheden moeten er keuzes worden gemaakt. Waar gaan we mee aan de slag? Op welke manier? Wie is verantwoordelijk voor (het coördineren van) de uitvoering?

Doel

Doel van deze opdracht is dat het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling voortdurend onder de aandacht blijft van de teamleden en de schoolorganisatie.

Informatie voor de begeleider

Het is verstandig om concreet met elkaar te formuleren hoe dit teamleergesprek vervolg krijgt en hoe ontwikkelacties ingebed worden in het jaarplan of andere bestaande structuren. Wat zijn de individuele behoeften van leerkrachten en wat heeft nog aandacht in de schoolorganisatie? En hoe zit het met de samenwerking met externe partners? Denk hierbij aan onderwerpen als: adequaat signaleren, de juiste gespreksvoering met ouders en leerlingen, een heldere zorgroute, doelgerichte samenwerking met collega's in en om de school, effectieve samenwerking met Veilig Thuis en het wijkteam en het versterken van kennis over de meldcode en het afwegingskader.

Instructie

Vraag deelnemers te gaan staan. Maak een binnenkring en een buitenkring. Deelnemers van de buitenkring draaien steeds een of twee plaatsen door, zodat zij bij een nieuwe vraag een andere collega spreken.

Stel de eerste vraag. Geef alle deelnemers denktijd, zodat zij een antwoord kunnen formuleren op de vraag. Vervolgens vertellen de binnen en buitenkring afwisselend aan elkaar hun antwoord. De buitenkring draait door en de deelnemers bespreken de volgende vraag met een andere collega. Geef na elke vraag de tijd om gedachten op te schrijven op post-its.

Vragen:

- Waar heb jij persoonlijk nog behoefte aan?
- Wordt er op structurele wijze met leerkrachten en het ondersteuningsteam gesproken over de ondersteuningsstructuur op school? En over huiselijk geweld en kindermishandeling?
- Voel je je vaardig genoeg als het gaat om vaardigheden die de meldcode van leerkrachten vraagt, zoals het signaleren, oudergesprekken voeren en nazorg in de klas bieden?
- Is er voldoende aandacht voor nazorg na een melding, zowel voor de leerling als de leerkracht?
- Zijn de meldcode en de ondersteuningsstructuur van de school voldoende uitgewerkt zodat voor iedereen duidelijk is hoe er gehandeld dient te worden?

Plenair

Formuleer plenair met elkaar welke ontwikkel en leerbehoeften er zijn. Stem de afspraken met elkaar af en leg ze vast. Verbind er eventueel al een planning aan.

Tip

Mogelijk kom je als vanzelf met elkaar tot een gezamenlijk actieplan. Je kunt er ook voor kiezen de aandachtspunten op te schrijven en de teamleden stickers te laten plakken bij aandachtspunten die volgens hen het meest urgent zijn. Op die manier ontstaat een actielijst met als uiteindelijk doel: het versterken van de kennis over de meldcode, het professioneel handelen in de zorgstructuur van de school en de samenwerking met partners uit het jeugddomein.

Hulpvragen bij het formuleren van concrete acties

- Welke zaken hebben we op orde?
- Wat heeft aandacht?
- Is een verdeling in acties nodig op verschillende niveaus?
 - De professional, individueel
 - Het team/de organisatie
 - De samenwerking met externe partners
- Afspraken maken (heeft de afspraak een proces-eigenaar nodig?)
- Planning

Ruimte voor check-out

Er mag ook ruimte zijn voor een check-out. Dit kan door een vraag te stellen als:

Hoe zit je er op dit moment bij?

Wat neem je mee uit deze bijeenkomst?

Heb je een persoonlijk voornemen naar aanleiding van deze bijeenkomst?

Tot slot: wat levert dit gesprek op?

Met het doorlopen van de onderdelen van dit teamleergesprek zijn persoonlijke ervaringen besproken. Er is aandacht geweest voor de taken van de onderwijsprofessionals wanneer er vermoedens bestaan van huiselijk geweld of kindermishandeling en de persoonlijke belemmeringen bij het signaleren en handelen die daarmee gepaard kunnen gaan. Door gezamenlijk de stappen van de meldcode te doorlopen, is helder geworden hoe de meldcode haar plaats kent binnen de zorgstructuur van de school en wat ieders taken daarin zijn. Vervolgens is gekeken welke aspecten binnen de organisatie, bij de teamleden individueel en bij de samenwerking met externe partners al zijn geborgd. En welke aspecten vragen nog aandacht? Tot slot zijn er afspraken gemaakt over vervolgacties.

Mocht het teamleergesprek vragen om een vervolg, dan is er achtergrondinformatie te vinden en staan er mogelijkheden beschreven voor verder praten of verder lezen in hoofdstuk 3.

3. Achtergrondinformatie

In dit hoofdstuk vind je achtergrondinformatie over kindermishandeling. Deze achtergrondinformatie kan gebruikt worden bij de voorbereiding van het teamleergesprek en als naslagwerk voor leerkrachten op school.

Tip

Kijk voor meer informatie op: www.nji.nl/kindermishandeling.

Kindermishandeling en de gevolgen

Wat is kindermishandeling?

Kindermishandeling is elke vorm van bejegening die voor een leerling bedreigend of gewelddadig is. Dat kan fysieke of seksuele mishandeling zijn, maar ook emotionele of psychische mishandeling. Ook verwaarlozing en getuige zijn van huiselijk geweld vallen eronder. Door verwaarlozing en mishandeling wordt de leerling (ernstig) psychisch of fysiek letsel aangedaan of dreigt dit te gebeuren.

Kindermishandeling komt vaak voor in huiselijke kring, door bijvoorbeeld ouders en verzorgers. Maar ook andere volwassenen kunnen een leerling mishandelen, zoals een familielid, oppas, buurtgenoot of sporttrainer.

Mishandeling hoeft niet met opzet te gebeuren, het kan ook een uiting van machteloosheid zijn. Als ouders/verzorgers de zorg niet meer aankunnen, kan hun gedrag ontsporen, met mishandeling tot gevolg. Ouders willen vrijwel altijd dat de mishandeling stopt, maar weten zelf niet hoe. Daar hebben ze hulp bij nodig.

Wat zijn de gevolgen voor de leerling?

Kindermishandeling kan ernstige gevolgen hebben voor de ontwikkeling van de leerling. Een leerling is voor zijn of haar ontwikkeling geestelijk en lichamelijk afhankelijk van de zorg van zijn ouders en andere volwassenen. Als de lichamelijke en emotionele zorg van de ouders goed is, is de kans groter dat de leerling zich evenwichtig kan ontwikkelen. De leerling bouwt daarmee een basisvertrouwen in zichzelf op en ook een basisvertrouwen in anderen. Kindermishandeling tast dit basisvertrouwen aan.

De gevolgen kunnen op verschillende terreinen liggen. Er kan lichamelijk letsel zijn, zoals verwondingen en groeiachterstanden. Vaak zijn er ook emotionele gevolgen, zoals een negatief zelfbeeld, een gering gevoel van eigenwaarde en een verstoord vertrouwen in de ander. De schade van de emotionele ontwikkeling tijdens de jonge kinderjaren kan op latere leeftijd tot (ernstige) gedragsproblemen leiden, zoals verslaving en delinquent gedrag. Mishandeling kan ook leiden tot psychische problemen, zoals angsten, contactstoornissen, psychosomatische klachten en psychiatrische problemen zoals hechtingsstoornissen, depressie, een posttraumatische stressstoornis (PTSS) en automutilatie.

Wat kan de school doen?

De school kan kindermishandeling niet rechtstreeks voorkomen. Maar scholen kunnen wel veel doen om leerlingen een veilige plek te bieden en de gevolgen van kindermishandeling voor de leerling zoveel mogelijk te beperken.

De school is vaak een veilige plek voor kinderen die thuis te maken hebben met kindermishandeling of huiselijk geweld. Een plaats waar zij zich op hun gemak voelen, plezier kunnen hebben en positieve relaties met anderen aan kunnen gaan. De school kan leerlingen informatie bieden, waardoor ze leren dat kindermishandeling niet gewoon is. De school kan ook mogelijkheden bieden om hulp te zoeken.

Sommige leerlingen vinden op school iemand die zij zo vertrouwen dat ze hun verhaal vertellen. Er valt dan een last van ze af en ze staan er minder alleen voor. Sowieso is de school een plaats waar mensen te vinden zijn die iets kunnen doen om kindermishandeling te signaleren en te stoppen. Vaak zijn het de leerkrachten die signalen opvangen, omdat ze een groot deel van de dag op school doorbrengen en ook vele jaren achter elkaar. Bij signalen van kindermishandeling kan de leerkracht in gesprek gaan met de leerling en de ouders. De leerkracht kan ook overleggen met de intern begeleider en partners uit de jeugdhulp. Samen kunnen zij afwegen of een melding bij Veilig Thuis nodig is en of en hoe hulp op gang gebracht kan worden.

Voorlichting aan alle leerlingen

Het ligt voor de hand om alle leerlingen via de school (en passend bij de leeftijd) algemene informatie over kindermishandeling aan te bieden. Op school worden immers alle kinderen bereikt. Daarnaast is de school meestal een vertrouwde plek voor leerlingen. Dit laatste geven leerlingen zelf ook aan: ze vinden de school de beste plek om te praten over kindermishandeling. Voor de school ligt de opgave om het pedagogisch klimaat veilig en vertrouwd te laten zijn voor de leerlingen, zodat leerlingen die in de knel zitten een plek vinden om hun verhaal te doen. In het algemeen is de school een plek waar leerlingen leren wat het betekent om op te groeien in een veilige thuissituatie en een plek waar ruimte is om in vertrouwen met iemand te praten.

Wat kan de school doen voor leerlingen die te maken hebben met mishandeling?

Scholen moeten ondersteuning bieden aan kinderen die slachtoffer zijn van kindermishandeling. Veilig Thuis en partners uit de jeugdgezondheidszorg kunnen de school hierbij ondersteunen. Om de juiste ondersteuning te kunnen bieden, is het goed om de beschermende factoren helder te hebben. Dit zijn factoren die ervoor zorgen dat een leerling, ondanks de mishandeling, in balans kan blijven. Beschermende factoren bij kindermishandeling zijn: zelfwaardering, veerkracht, bovengemiddelde intelligentie en goede interpersoonlijke vaardigheden. De school kan de leerling helpen deze factoren bij zichzelf te versterken, bijvoorbeeld met specifieke trainingen of gerichte werkvormen. Nog een beschermende factor: het ervaren van steun. Daarom kan de steun van een leerkracht en de ondersteuning van een wijkteammedewerker die het opneemt voor de leerling en vanuit zijn positie poogt te helpen, een wezenlijk verschil maken.

Training en ondersteuning van onderwijspersoneel

Leerkrachten die een training hebben gevolgd in het signaleren en aanpakken van kindermishandeling, signaleren eerder en effectiever. Daardoor wordt er ook sneller gehandeld. Schoolbesturen zijn verplicht om hun personeel scholing te bieden, waarmee zij voldoende zijn toegerust om te kunnen werken met de meldcode.

Nazorg op school

Voor een school is het niet 'afgerond' na een melding bij Veilig Thuis of het inzetten van hulp. De school heeft immers nog dagelijks te maken met de leerling. Het is dan ook in het belang van de school om in contact te blijven met de ouders, ook al lopen er trajecten vanuit Veilig Thuis en de hulpverlening. Zorg dat je als school geïnformeerd wordt over de voortgang van het traject bij Veilig Thuis en de jeugdhulp. Dan gaat het niet om uitgebreide inhoudelijke dossierinformatie, maar om informatie over het al of niet gestart of gestopt zijn van de behandeling, globale opbrengsten en vooral handelingsadviezen voor de omgang met de leerling en de ouders door de school.

Als een melding bij Veilig Thuis geen vervolg krijgt, is het goed als er een afrondend gesprek tussen ouders, school en Veilig Thuis plaatsvindt. De school heeft dan kennelijk onterecht gemeld en moet de relatie met ouders weer herstellen. Ook kan het zijn dat de school nog steeds zorgen heeft om de leerling. Het is goed om dit kenbaar te maken en samen te bespreken.

Om goed om te kunnen gaan met mishandelde kinderen op school hebben leerkrachten gerichte handelingsadviezen nodig van de jeugdhulp. Dit gebeurt meestal niet vanzelf. Vraag daar daarom als school expliciet om.

Signaleren van kindermishandeling door scholen

Taak van de leerkracht

Het is de taak van de school om belemmeringen te signaleren in de ontwikkeling van een leerling en die te bespreken met ouders.

De nieuwe wetgeving over passend onderwijs en de verplichte meldcode benadrukken de verantwoordelijkheid van de leerkracht. Dit vraagt 'signaalgevoeligheid' en 'aanpakbereidheid' van leerkrachten. Zeker als je bedenkt dat er per klas minstens één kind slachtoffer is van kindermishandeling. Ook al zijn er volop dilemma's die overwonnen moeten worden: de leerling heeft recht op hulp. Wegkijken is geen optie!

De basis voor signaleren

Veel leerkrachten vragen zich af waar ze op moeten letten om kindermishandeling te herkennen. Daar is geen eenvoudig antwoord op te geven. Signalen variëren en zijn zelden eenduidig. Kindermishandeling signaleren is dan ook meer dan alleen kijken naar blauwe plekken. Er is een grote verscheidenheid aan signalen van verwaarlozing en kindermishandeling. Daarom is het goed om als leerkracht op de hoogte te zijn van belangrijke signalen. Het gaat vaak om een optelsom van waarnemingen (vaak in de loop der tijd verzameld). Géén van onderstaande signalen wijst een-op-een op kindermishandeling. En ook bij meerdere signalen geven zij niet direct duidelijkheid over de oorzaak ervan.

Voorbeelden van signalen

Passief, lusteloos, nerveus, angstig of overdreven aanhankelijk gedrag van een leerling, kunnen een signaal zijn dat er (thuis) iets aan de hand is. De leerling kan onzeker zijn, weinig zelfvertrouwen hebben of gedrag vertonen dat niet past bij zijn of haar leeftijd. Andere signalen die waargenomen kunnen worden, zijn: blauwe plekken, brandwonden, snij, krab en bijtonden, overgewicht, een achterblijvende motoriek of dat de leerling onfris ruikt. Ook kan de leerkracht alert zijn bij fysieke klachten zoals slaapproblemen, buikpijn, hoofdpijn, afvallen of aankomen.

Een uitgebreide en volledige signaleringslijst voor het primair onderwijs: <https://www.nji.nl/nl/Download-Nji/signalenkm4tot12.pdf>

Verder kan een leerkracht beschikken over eigen ervaringskennis over een leerling, ervaringen met andere kinderen uit het gezin, signalen van ouders en de eigen intuïtie. Belangrijke informatie zijn de signalen in het gedrag van ouders naar hun kind toe. Ook kunnen leerlingen of ouders zelf signalen afgeven over de thuissituatie. Verder kunnen in het gedrag, de houding of ontwikkelingskenmerken van de leerling signalen zitten dat er iets aan de hand is. Tot slot hebben de zorgpartners van de school soms relevante informatie over de leerling, de ouders of andere gezinsleden.

Andere signalen bij leerlingen

Lichamelijke kenmerken of gedragskenmerken van kinderen kunnen veel verschillende achtergronden hebben. Zo kunnen bepaalde fysieke en psychische aandoeningen specifiek gedrag tot gevolg hebben. Ook kunnen bepaalde gedragingen te maken hebben met de schoolsituatie zelf. Denk aan pesten, discriminatie, buitengesloten worden en onvoldoende waardering krijgen. En soms horen de kenmerken gewoon bij een leerling. Toch is het van belang om bij signalen bij leerlingen ook af te wegen of kindermishandeling een oorzaak kan zijn. Het belangrijkste signaal bij kinderen is altijd een plotselinge verandering in gedrag en leerprestaties.

De thuissituatie van de leerling: een risico?

Middelenmisbruik (alcohol, drugs), psychische problemen of een (licht) verstandelijke beperking bij ouders zijn factoren die kunnen leiden tot een onveilige thuissituatie voor kinderen. Tevens is het een risico wanneer een ouder zelf in het verleden slachtoffer van kindermishandeling of huiselijk geweld is geweest.

In een gezin waar meerdere en complexe problemen bestaan, kan eerder opvoedingsonmacht ontstaan. Alertheid is belangrijk als er sprake is van stressvolle omstandigheden zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen. Ook andere gezinsfactoren kunnen een rol spelen, zoals sociaal isolement, een verwaarloosd huishouden, alleenstaand ouderschap, (v)echtscheiding, partnermishandeling, verhuizing, slechte hygiëne, veel ziekte in het gezin, of wanneer geweld als een middel wordt gezien om problemen op te lossen. Dit zijn allemaal omstandigheden die de kans dat ouders hun kind mishandelen of verwaarlozen vergroten. Dat wil dus niet zeggen dat het ook daadwerkelijk zo is.

Een niet-pluis-gevoel en dan?

Signalen van belemmeringen in de ontwikkeling van een leerling of over zorgwekkende situaties in de omgeving kunnen enorm variëren: soms bouwt een gevoel van zorg zich geleidelijk aan op, soms is er plotseling een aanleiding. Soms is een signaal vrij duidelijk, soms is er niet meer dan een onbehaaglijk gevoel dat er mogelijk iets aan de hand is. Met het waarnemen van signalen en een niet-pluis gevoel door een leerkracht kan geen kindermishandeling worden vastgesteld. Wél behoort het signaleren, het volgen van de stappen van de meldcode en zo nodig het melden bij Veilig Thuis tot de professionele norm. Dan is een inschatting nodig van de ernst van het signaal en de mate van onzekerheid daarover. Hoe doe je dat? In de spiekaart worden handelingsadviezen gegeven voor verschillende situaties. Deze laat zien welke 'route' je als school moet volgen wanneer er signalen van kindermishandeling zijn.

Spiekaart: Wat te doen bij (eerste) signalen?	
Bij alle situaties geldt:	<ul style="list-style-type: none"> • Leg signalen en andere informatie vanaf het begin vast in het leerlingvolgsysteem in termen van concrete waarnemingen en gedrag. • Zorg voor een sparringpartner: een collega, aandachtsfunctionaris, intern begeleider of een andere ondersteuner. • Hoe de informatie ook bij je komt, het is altijd aanleiding voor een gesprek met de leerling (en/of de ouders). • Laat het interpreteren van signalen rond de thuissituatie of de psychische ontwikkeling van de leerling over aan experts uit de jeugdhulp. • Is er sprake van acute of structurele onveiligheid of is hulp organiseren niet mogelijk, dan is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk! Beoordeel dat niet alleen, maar samen met je sparringpartner.
Stel dat hoe handel je dan?
<p>... je een (vaag) 'niet-plus-gevoel' hebt bij</p> <p>A. Gedrag, verzuim, uitingen, leerprestaties, uiterlijke verschijning en dergelijke van een leerling.</p> <p>B. Gedrag of uitspraken van de ouders in relatie tot de leerling waar je je zorgen om maakt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Knoop een gesprek aan met de leerling (en ouders). Peil hoe het met hem/haar gaat, bespreek je eigen waarneming en zorgen. Misschien heeft de leerling (of de ouder) er een logische verklaring voor en worden zorgen weggenomen. • Observeer de leerling en verzamel extra informatie en signalen over de leerling (en ouders). Indien mogelijk in diverse schoolsituaties (in de klas, de pauze, op het schoolplein, in de gymles). • Vraag aan collega's of zij die signalen ook zien of wat hen opvalt. • Maak aantekeningen en neem die op in het leerlingvolgsysteem. Denk daarbij aan de privacy.
... je signalen van 'derden' krijgt, zoals een medeleerling, een bezorgde andere ouder, een collega.	<ul style="list-style-type: none"> • Bedank hen voor de informatie. • Vraag door: wat is er waar en wanneer en door wie waargenomen? Hoe komt de persoon aan deze informatie? Heeft hij/zij dit besproken met de leerling/ouders en zo ja, wat was de reactie? • Weten meer mensen hiervan? Kijk of je informatie kunt ophalen bij anderen. • Maak een inschatting of deze persoon/jongere jouw hulp nodig heeft en of (samen) handelen (volgens de meldcode) nodig is. • Arrangeer een gesprek met de leerling (en ouders).
... je signalen van externe partners krijgt, zoals de jeugdgezondheidszorg of het wijkteam.	<ul style="list-style-type: none"> • Bespreek hoe je ouders/leerling erbij betreft. • Deel/ontvang alleen informatie die relevant is voor de ontwikkeling van de leerling. • Adviseer de professional in gesprek te gaan met ouders/leerling en handel samen volgens de meldcode.
... de leerling zelf informatie deelt.	<ul style="list-style-type: none"> • Neem de leerling serieus. • Zorg voor een ruimte waar je rustig kunt praten. Indien je geen tijd hebt, geef aan wanneer je wel tijd hebt of bespreek samen of iemand anders het gesprek kan voeren. • Herhaal in eigen woorden wat de leerling zegt. Vat samen en vraag (gedoseerd) door. • Benoem (gedoseerd) de emoties van de leerling en probeer je in te leven. • Geef aan wat je voor de leerling kunt doen. Bijvoorbeeld dat hij/zij altijd mag binnen lopen, (anoniem) advies inwinnen bij derden (intern begeleider, lid van het ondersteuningsteam, wijkteam). • Maak afspraken met de leerling over hoe nu verder. • Maak een vervolgspraak. • Loop niet sneller dan de leerling, tenzij hiervoor goede redenen zijn natuurlijk, bijvoorbeeld als zijn veiligheid in het geding is. Dan is melden noodzakelijk. • Als de leerling vertelt dat er thuis geweld plaatsvindt, meld dat bij Veilig Thuis en bespreek met hen welke vervolgstappen je kunt nemen.
... de leerling vraagt om geheimhouding en niet wil dat je er verder met iemand over praat.	<ul style="list-style-type: none"> • Beloof nooit geheimhouding. • Beloof wel dat je zorgvuldig met de informatie omgaat. • En beloof dat je nooit iets zult doen achter de rug van de leerling/ouders om. Je informeert hen altijd over een volgende stap. • Maak je eigen handelen niet afhankelijk van de toestemming van de leerling/ouder.

Bron: "Bijtijds erbij zijn" (M. Moerkens en M. Bosdriesz, NJi 2011

In gesprek met de leerling: tips voor leerkrachten

Als leerkracht heb je de basale taak om een veilige en gestructureerde omgeving te creëren waarin signalen bij kinderen eerder opvallen. Vanuit het gewone contact kun je vragen stellen als: Hoe gaat het met je? Hoe gaat het thuis? Wat heb je gisteren gedaan? Hoe vind je het op school? De leerkracht heeft hoofdzakelijk een observerende, steunende en begeleidende taak.

Als je als leerkracht iets signaleert, dan is de eerste stap om in gesprek te gaan met de leerling. Een open en eerlijke, empathische, geïnteresseerde en niet veroordelende houding van de leerkracht is daarbij van belang. Benoem in het gesprek zo feitelijk mogelijk je waarnemingen. Beperk je daarbij tot vragen die passen binnen jouw beroepsverantwoordelijkheid. Dat is een belangrijk gesprek dat om een goede voorbereiding vraagt. De volgende tips kunnen daarbij helpen.

Algemene tips voor een gesprek met leerlingen

- Bepaal van tevoren het doel van het gesprek.
- Voer het gesprek vanuit een open houding.
- Toon betrokkenheid en belangstelling.
- Steun de leerling en stel hem/haar op zijn/haar gemak.
- Raak de leerling niet onnodig aan.
- Langdurig oogcontact kan bedreigend zijn.
- Houd het tempo van de leerling aan, ga niet forceren, niet alles hoeft in één gesprek.
- Let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van de leerling.
- Gebruik in jouw vragen of samenvatting de woorden van de leerling.
- Stel oplossingsgerichte vragen. Vraag naar wat de leerling anders zou willen zien, nodig heeft of wat kan helpen.
- Vraag niet verder wanneer de leerling niets wil of kan vertellen.
- Vraag ook naar leuke dingen op school en thuis. In het gesprek heen weer gaan tussen leuke en moeilijke dingen werkt meestal goed.
- Ga niet te lang in gesprek.
- Vraag niet door op details bij misbruik (Veilig Thuis gaat dat later doen).

Aanvullende tips bij signalen van onveiligheid

Houding:

- Laat de leerling voelen dat je te vertrouwen bent.
- Je grondhouding is neutraal.
- Wees je bewust van de loyaliteit van een leerling voor zijn/haar ouders. Zeg geen negatieve dingen over ze en benoem dat je zowel de leerling als de ouders wilt helpen.
- Laat niet teveel emoties zien.
- Val niet direct met de deur in huis, dat schrikt af.
- Beloof niet dat je het geheim houdt. Je kunt wel samen met de leerling afstemmen aan wie je wat gaat vertellen. Of wanneer je het gaat vertellen.
- Zorg dat je ook je eigen vangnet hebt als je te maken krijgt met een ernstige gebeurtenis.

Steunende opmerkingen:

- Wat dapper dat je dat vertelt.
- Ik geloof je.
- Het is niet jouw schuld.
- Het is niet goed dat iemand dit soort dingen bij je doet. Je mag hierover praten.
- Je hebt soms anderen nodig om het voor jou beter te kunnen maken.
- Het is niet erg als je op een vraag geen antwoord weet.

Vragen bij ernstige signalen:

- Hoe is dat voor je?
- Wat wil je erover vertellen?
- Het is niet jouw schuld.

Tips:

Stel open vragen, geen waarom-vraag, want dat voelt als ter verantwoording roepen.

- Formuleer concrete vragen en wissel open en gesloten vragen met elkaar af, bijvoorbeeld:
 - Op welke momenten gebeurt dit?
 - Wanneer is je vader/moeder er niet?
 - Heb je er al met iemand anders over gepraat?
 - Heb je er weleens met je vader/moeder over gesproken?
- Wat zou je willen dat ik doe?
- Waar voel je je wel veilig?
- Wat heb je nodig om je veilig te voelen.

Afsluiten van het gesprek:

- Vertel de leerling dat het heel knap is dat hij/zij het allemaal zo goed kan vertellen.
- Geef aan dat je contact zult houden.
- Vertel wat jij nu van plan bent om te doen.
- Geef concreet aan wanneer je er weer op terugkomt, bijvoorbeeld morgen of maandag.
- Bespreek wanneer en hoe je bereikbaar bent en hoe te handelen in noodsituatie.

Waarom is praten voor kinderen zo moeilijk?

- Ze herkennen hun situatie niet als 'kindermishandeling'.
- Ze zijn doorgaans loyaal aan hun ouders.
- Ze zijn vaak bang voor de gevolgen van het onthullen van hun ervaringen.
- Ze weten vaak niet dat er hulp mogelijk is en waar deze te vinden is.
- Ze zijn bang dat ze niet worden geloofd.
- Ze hebben soms eerder een slechte ervaring gehad met het vertellen van hun verhaal, zodat ze een hoge drempel ervaren om dat nogmaals te doen.
- Ze kunnen het niet goed aangeven vanwege een lichamelijke of verstandelijke beperking.

In gesprek met ouders

In gesprek gaan over kindermishandeling

Samenwerking tussen school en ouders is cruciaal voor de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Het actief in gesprek gaan met leerling én ouders is voor elk leerling belangrijk, maar zeker wanneer er sprake is van extra ondersteuningsbehoeften of zorgen rond een leerling. Ook bij gevoelige onderwerpen als (vermoedens van) kindermishandeling is het van belang zoveel mogelijk bij elke stap in gesprek te blijven. Ouders zijn bij kindermishandeling vrijwel altijd een deel van het probleem, maar zij zijn ook altijd een deel van de oplossing.

Wanneer de signalen nog vaag en onduidelijk zijn, kan een gesprek worden gevoerd waarbij het welzijn van de leerling wordt benoemd zonder het beladen woord kindermishandeling te gebruiken. Uiteraard kan het in andere gevallen wel nodig zijn om te benoemen dat het vermoeden van kindermishandeling bestaat, om zo aan alle betrokkenen duidelijk te maken dat het een urgente en dreigende situatie betreft.

Een gesprek over vermoedens van kindermishandeling is niet eenvoudig, maar wel nodig om een goed beeld te krijgen van de situatie. Misschien blijkt dat er iets anders aan de hand is dan kindermishandeling. Of misschien geeft het gesprek de ouders net dat duwtje in de rug om zelf hulp te zoeken. In situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, is er reden temeer om je zorgen te maken. Ook moet rekening gehouden worden met het feit dat de leerling door iemand anders dan de ouder(s) mishandeld kan worden.

Een gesprekskader

Aandachtspunten bij het delen van signalen met ouders:

- Heet de ouders welkom en stel hen op hun gemak. Vertel iets over hoe je de leerling ziet.
- Geef complimenten, dat helpt ouders zich meer gerespecteerd te voelen.
- Benoem de aanleiding van het gesprek: wat goed gaat en wat zijn de zorgen? Benoem daarbij je waarnemingen zo feitelijk mogelijk en vertel waar ze op gebaseerd zijn.
- Geef ouders de tijd om over de geuite zorgen na te denken.
- Houd rekening met reacties van schrik, boosheid of verdriet. Het gesprek kan ook een opluchting betekenen.
- Vraag om een reactie van de ouders (als ze dat niet zelf al doen). Herkennen zij het verhaal van de school? Stel open vragen, vraag door, zorg voor een luisterende houding en vat samen.
- Praat vanuit jezelf (ik zie dat ...).
- Wees eerlijk en open, pas op voor vrijblijvendheid.
- Bespreek het vervolg. Bedenk samen oplossingen. Benoem de mogelijkheden van de school, de ouders, de leerling, anderen. Benoem de verantwoordelijkheid van de ouders en die van de school en maak concrete afspraken.
- Geef een samenvatting van het besprokene en zet dit, samen met de afspraken, op papier. Maak een afspraak voor een vervolcontact.

Nog meer tips:

- Laat de leerling niet tolken voor zijn of haar ouders.
- Doe geen toezeggingen die je niet waar kunt maken.
- Ga na of er al hulp in het gezin is.
- Als een ouder zich dreigend uitlaat, benoem dat en stop het gesprek.
- Wanneer de ouders helemaal opgaan in hun eigen emoties, haal ze dan terug naar het hier en nu.
- Je hoeft als leerkracht niet alles zelf te kunnen. Kijk wat de intern begeleider of andere professional binnen de school of een externe partner uit de jeugdhulp kan doen.

Wees je als leerkracht of intern begeleider bewust van je eigen emoties: (heftige) gevoelens van onbehagen, ongeloof, ontzetting, boosheid, verdriet, maar ook twijfel: zie ik het wel goed? Dat kan toch niet waar zijn?

Bedenk vooraf of het wenselijk is het gesprek samen met een collega te voeren. Of is het voor jouw eigen veiligheid nodig dat een collega weet dat je dit gesprek voert zodat hij of zij in de buurt kan blijven? Het kan spannend zijn om ouders te confronteren met jouw zorgen. Wat als ze boos of agressief reageren? Wat als ze ontkennen? Wat als ze hun emotie afreageren op de leerling? Wanneer je inschat dat een gesprek het gevaar voor de leerling of voor jou kan vergroten, overleg dan altijd eerst met Veilig Thuis. Soms is het nodig om eerst de leerling in veiligheid te brengen voordat je met ouders in gesprek gaat. In het overgrote deel van de gevallen is een gesprek heel goed mogelijk.

Gesprekstips met ouders:

- Probeer je te verplaatsen in de ouders. Hoe gaat het met ze? Waar hebben ze mee te dealen? Hoe zou het voor ze zijn om met jou in gesprek te gaan over wat er speelt?
- Ga 'naast' ouders staan in plaats van tegenover elkaar. Meestal gebeurt kindermishandeling niet met opzet. Ouders hebben een verhaal, een achtergrond en verschillende problemen die kunnen meespelen waardoor ze doen wat ze doen.
- Wees benieuwd en toon belangstelling voor de situatie en beleving van de ouders.
- Communiceer zo zuiver mogelijk. Benoem de concrete signalen waar je je zorgen om maakt. Laat interpretaties en oordelen achterwege.
- Blijf in contact, terwijl je duidelijk bent in je boodschap. Wanneer je moeilijke maatregelen aankondigt, zoals een melding bij Veilig Thuis, wees dan duidelijk over het wat en waarom. De zorg om de leerling is daarbij altijd het uitgangspunt. Nogmaals: blijf daarbij contact maken met de ouders en geef ruimte voor hun reactie.

Mogelijke startzinnen

Mogelijke startzinnen voor een gesprek met ouders bij signalen van onveiligheid:

- Ik wil even met u praten omdat ik me zorgen maak.
- Er is veel gebeurd de laatste tijd, hoe gaat het met u?
- Ik zag bij uw kind....weet u wat er is gebeurd?
- Hoe gaat het bij jullie thuis? Zijn er veranderingen geweest de laatste tijd?
- Ik maak me zorgen over uw kind, omdat ...
- Mij valt op....., het lijkt of Ik maak me zorgen. Hoe ziet u dat?
- Ik merk, ik hoor, ik zie,
- Uw kind is de laatste tijd wat stiller (of: ongeconcentreerd, rumoeriger, drukker, meer afwezig, verdrietiger, boos, geheimzinniger) en daar maak ik me zorgen om.

Samen afwegen en beslissen

Signaleren en samen handelen

Leerkrachten zijn meestal de professionals die vermoedens van kindermishandeling als eerste signaleren. Zij zijn ook degenen die contact met de leerling en ouders onderhouden. Het melden van kindermishandeling bij Veilig Thuis en tegelijkertijd een veilige relatie houden met de leerling kan een tegenstrijdige uitwerking hebben. Het advies aan leerkrachten is dan ook: handel niet individueel maar deel je vermoedens met een collega, de intern begeleider of een partner uit de zorg/jeugdhulp.

De landelijke meldcode voor het onderwijs biedt een overzicht van de stappen die doorlopen moeten worden bij vermoedens van kindermishandeling. De meldcode is verweven in de ondersteuningsstructuur van de school rondom de aanpak van kindermishandeling. In de ondersteuningsstructuur participeren ook externe partners, onder meer vanuit de jeugdhulp. Juist bij signalen die scholen opvangen van kindermishandeling is een goede en effectieve samenwerking nodig in de driehoek: school, wijkteam en Veilig Thuis. Het gaat om een kring van zorg voor de veiligheid van kinderen. Elk van de drie organisaties heeft eigen taken en rollen met betrekking tot de signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

In het multidisciplinair overleg komen in elk geval de school en het wijkteam bijeen. Daar kunnen de signalen van de school besproken worden met de partners uit de zorg. Zij beschikken mogelijk ook over informatie over de betreffende leerling of het gezin en kunnen dat daar inbrengen. In het overleg wordt gekeken naar de risico's voor de leerling en eventuele andere gezinsleden, maar ook naar de bevorderende factoren die zo mogelijk versterkt kunnen worden om de negatieve gevolgen van de mishandeling op korte en langere termijn te minimaliseren. Hieronder staan de stappen van de meldcode. Je leest ook over de twee beslissingen in stap 5 van het afwegingskader: beslissen over het melden en over het organiseren van hulp.

Beslissen over het melden bij Veilig Thuis

Als in het multidisciplinair overleg wordt vastgesteld dat er reële vermoedens bestaan van kindermishandeling of huiselijk geweld, wordt besloten tot een melding bij Veilig Thuis. Het kan zijn dat de school in staat is hulp te organiseren en dat de ouders bereid zijn om hulp te accepteren. Bij acute of structurele onveiligheid is een melding bij Veilig Thuis altijd nodig. Het afwegingskader, dat sinds 1 januari 2019 geldt, helpt om een weging van de ernst van de signalen te maken.

De meest wenselijke situatie is dat het voornemen tot melding bij Veilig Thuis van tevoren met de ouders wordt besproken. Soms zijn ouders op dat moment al bereid om mee te werken. Als dat niet mogelijk is, volstaat het informeren van ouders. De melding wordt ook met de leerling besproken wanneer hij of zij 12 jaar of ouder is. De melding wordt onderbouwd met zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen, die geconstateerd zijn door de school en de jeugdhulppartners.

Wie doet de melding?

Een melding bij Veilig Thuis wordt door een professional in principe op naam gedaan. Dat betekent dat ook de ouders te weten krijgen door wie er gemeld is. Dat kan het belang van de leerling schaden. Dat belang is immers niet gediend bij een slechte of verbroken relatie tussen school en ouders. Ook komt het voor dat ouders in zo'n situatie de leerling van school halen en aanmelden bij een andere school. Daarom is het soms aan te bevelen dat een andere professional dan de leerkracht of intern begeleider de melding doet bij Veilig Thuis, bijvoorbeeld de directeur of iemand van de jeugdgezondheidszorg. De afweging wie de melding bij Veilig Thuis doet, zal in elke specifieke situatie nadrukkelijk gemaakt moeten worden. Ook andere professionals kunnen immers belang hebben bij een vertrouwensrelatie met de ouders. Het multidisciplinair overleg is de aangewezen plek om hierover afspraken te maken.

Je kunt ook anoniem melden. Dit kan in het multidisciplinair overleg besproken worden en beargumenteerd worden voorgelegd aan Veilig Thuis. Als is afgesproken dat de eerste signaleerder anoniem blijft voor het gezin, dan zorgt Veilig Thuis hiervoor. Veilig Thuis is verplicht om de melder te informeren over de stappen die zijn gezet om de situatie voor de leerling te verbeteren.

Daarbij geldt als regel dat de mate waarin de melder betrokken is bij het gezin, bepalend is voor de hoeveelheid informatie die Veilig Thuis kan verstrekken. Veilig Thuis kan de school ook adviseren over de wijze waarop ze met de betrokken leerling en ouders omgaat.

Route Veilig Thuis

De route bij Veilig Thuis hangt af van de reden waarvoor zij worden benaderd en de zwaarte van de melding. Er zijn twee routes bij Veilig Thuis; het kan gaan om het bieden van advies en/of het aannemen van een melding.

1. Advies; er worden geen gegevens vastgelegd.
 2. Het doen van een melding; er worden gegevens vastgelegd.
- Wanneer er een melding is gedaan, wordt de veiligheid beoordeeld door middel van een veiligheidsbeoordeling. Veilig Thuis legt contact met de direct betrokkenen en vraagt hen naar hun visie op de melding. Hier kan echter vanaf worden geweken als het gaat om een anonieme melding of wanneer het veiligheidsrisico als hoog wordt ingeschat. Ook wordt er aan het lokale veld (zoals een wijkteam) gevraagd of het gezin bekend is bij de instantie/organisatie. Met deze informatie neemt Veilig Thuis een beslissing over de veiligheid binnen het gezin en wordt er bekeken wat er nodig is om de veiligheid in het gezin weer te bewerkstelligen.
 - Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een gezin dat al bekend is bij het lokale veld, er sprake is van meewerkendheid of wanneer het gaat om een jeugdzorgmelding, dan wordt de casus overgedragen aan het lokale team. Zij bieden dan de benodigde ondersteuning aan het gezin.
 - Wanneer het bijvoorbeeld gaat om kindermishandeling, stalking of eerdere gerelateerd geweld, dan is er bemoeienis van Veilig Thuis en nemen zij de regie. Er wordt een keuze gemaakt uit twee trajecten; veiligheidsvoorwaarden of onderzoek. Waarbij 'onderzoek' het zwaarste traject is dat Veilig Thuis kan inzetten.

Veiligheidsvoorwaarden; hierbij stelt Veilig Thuis veiligheidsvoorwaarden op om de directe veiligheid te waarborgen. Deze voorwaarden zijn niet onderhandelbaar en zijn de basis voor de samenwerking van het gezin, professionals en Veilig thuis. Onderzoek; Veilig Thuis doet een onderzoek en voert gesprekken met alle betrokkenen inclusief kinderen vanaf 4 jaar. Ook spreken zij met professionals om het gezin heen, zoals de school, de huisarts en het consultatiebureau. Wanneer het gaat om een melding waarbij er bijvoorbeeld sprake is van geweld in het gezin, dan zoekt Veilig Thuis samenwerking met de district recherche. Hierna volgt een formele uitspraak of er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling, er worden veiligheidsvoorwaarden opgesteld en Veilig Thuis adviseert de hulpverlening.

Wanneer het gaat om een inhoudelijk zware zaak beslist Veilig Thuis welke ondersteuning of interventie nodig is en wie dit uitvoert. Veilig Thuis draagt de regie over aan het lokale team en blijft de veiligheid monitoren ook na de overdracht naar het lokale team. Wanneer uit onderzoek blijkt dat er geen sprake van kindermishandeling is geweest dan is monitoring niet aan de orde.

Beslissen over het organiseren van hulp

In het multidisciplinair overleg kan op basis van de bespreking van de signalen besloten worden tot het organiseren van hulp voor zowel de leerling als de ouders. Dit is in overleg met de leerling en de ouders. De uiteindelijke beslissing over de inzet van ondersteuning is een gezamenlijke weging op basis van kennis over ‘wat werkt’, praktijkervaring, al lopende hulp en voorkeuren van ouders en leerling. Zij bepalen samen wat de doelen zijn en wat de betrokkenen nodig hebben aan ondersteuning of hulp om dat te bereiken. Afspraken over vervolgstappen, de regie op het geheel, terugkoppeling naar elkaar en evaluatiemomenten, worden samen gemaakt en vastgelegd.

Verder na het teamleergesprek?

Er zijn verschillende vervolgbijeenkomsten mogelijk om een vervolg te geven aan het teamleergesprek:

- Bijeenkomst over de meldcode en het afwegingskader, de werkwijze van Veilig Thuis en de rol van de aandachtfunctionaris.
- Bijeenkomst over de standaardprocedures van de school rondom kindermishandeling. Heeft kindermishandeling een vaste plek in de zorgstructuur? Hebben de teamleden een vaste sparringpartner om signalen en (eerste) vragen mee te bespreken? Welke samenwerkingspartners zijn er betrokken?

Om deze (vervolg)bijeenkomsten te vullen of ter verdieping staan er online veel toepasbare en informatieve bronnen voor het onderwijs. Voorbeelden zijn: de meldcode met het nieuwe afwegingskader, ervaringsverhalen, e-learning modules, trainingen en checklists. Organisaties met een geschikt (online) aanbod zijn onder andere: Het Nederlands Jeugdinstituut, Augeo, de PO en VO Raad en Veilig Thuis. Recent is het ‘praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling’ van Marike van Gemert uitgekomen. Hierin staan bruikbare tips voor professionals.

4. Werkblad

Stap 1: Signalen in kaart brengen

1. Waar heb je op gelet?

2. Wat zijn de objectief waarneembare signalen?

3. Hoe zijn de signalen bij jou terecht gekomen?

Stap 2: Overleg met collega of raadpleeg Veilig Thuis

1. Wanneer ga je in overleg met een collega?

2. Met wie overleg je?

3. Wie neemt eventueel contact op met Veilig Thuis?

4. Wie neemt regie over het proces?

Stap 3: Gesprek met de cliënt

1. Voel je je voldoende toegerust om het gesprek met ouders te voeren?

2. Voer je het gesprek liever alleen of samen? En met wie?

Stap 4: Wegen & Stap 5: Beslissen

1. Hoe verloopt de communicatie tussen leerling, ouders, betrokken leerkracht, zorgteam en externe partners?

2. Is er aandacht voor nazorg voor de leerling, ouders en leerkracht?

**Nederlands
Jeugdinstituut**

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl